

сельскіх населеных пунктаў – стараст, якія, праяўляючы ініцыятыўнасць, сацыяльную адказнасць, актыўнасць, выступаюць дадатковым злучальным звяном паміж мясцовай уладай і насельніцтвам («Стараста ў вёсцы. Пагодзімся?» (МП, 12.04.1997), «Воложинские “старосты”» (МП, 06.11.1998), «Грамадствам запатрабаваныя» (МП, 15.05.2003), «Ідуць да старасты вяскоўцы» (МП, 10.02.2004), «Старэйшына» (МП, 28.02.2004), «І стараста, і дэпутат» (МП, 28.02.2009) і інш.).

На працягу сваёй дзейнасці рэдакцыя газеты «Мінская праўда» ў поўнай ступені развівае партнёрскае ўзаемадзеянне ўлады і соцыуму – немалаважны кампанент для функцыянавання грамадзянскай супольнасці. Рэгіянальнае выданне, забяспечваючы гарантыі публічнасці, садзейнічае павышэнню адказнасці органаў улады за вырашэнне надзённых пытанняў мясцовага жыцця, дазваляе своєчасова прымаць рашэнні. Ажыццяўляючы дзейнасць па забеспячэнні інфармацыйнай адкрытасці і празрыстасці ўлады, «Мінская праўда» ўмацоўвае давер грамадзян, дапамагае прымаць рэальны ўдзел у кіраванні краінай, тым самым захоўваючы прынцыпы народаўладдзя і выступаючы эфектыўным інструментам фарміравання грамадзянскай супольнасці.

Літаратура

1. Выканком Савета // Мінская праўда. – 1964. – 22 снеж. – С. 1.
2. Мерка дэпутацкай актыўнасці // Мінская праўда. – 1965. – 24 ліст. – С. 2.

Алег Слука

Беларускі дзяржаўны ўніверсітэт

ФІЛОСАФ ПАЎНОЧНАЙ ВЕНЕЦЫ

Паўтысячагоддзя таму назад *Францыск Скарына* вылецеў з *Полацкай зямлі* на хвалі прадчування цывілізаванай змены эпохі. Такі прывід выдаткоўваецца Усявышнім тварцом толькі абраным сваім слугам на нашай зямлі. У юнака зарадзілася ўпэўненае бачанне касмічных пераўтварэнняў у жыцці, ён адчуў у сабе сілу быць сейбітам на асветным і навуковым полі і птушкай жадання ляцеў адразу ў Кракаў, а затым у старажытны ўніверсітэт у італьянскім горадзе Падуя, каб абвастрыць і выпрабаваць свой талент у сістэме спасціжэння «свабодных мастацтваў». Нібыта напярочылі заморскія купцы італьянскі шлях «шукальніка асветы», параўноўваючы яго родны Полацк з воднай жамчужынай Італіі – Венецыяй. Аказалася, што гэта добры знак для маладога чалавека і каштоўнае супадзенне абставін для многіх пакаленняў беларусаў.

Там, у далёкім замежжы, адразу мроілася, а потым усё больш становілася відавочнай навуковая мара маладога русіна. Магчымасці таленту Ф. Скарыны далёка абганялі арсенал сярэдневяковай навукі і сягалі смелымі ідэямі на стагоддзі наперад. З шкаляра і шукальніка асветы паступова вырастаў самародак, магістр філасофіі і доктар лекарскіх навук. Можна, упершыню на Беларусі загучалі такія вучоныя тытулы. Ф. Скарына з *«слаўнага горада Полацка»* стаў у плячо з вучонымі мужамі адукаванай Еўропы.

Там, у арэоле багатай навуковай скарбронкі, малады палачанін зразумеў, што яго звала ў еўрапейскую далячыню, што таміла яго душу і павяло з глыбінь Літвы ў замежныя ўніверсітэты. Ф. Скарына хацеў і асвоіў тайны навукі, напаўняючы сваю істоту, душу і свядомасць пачуццём адкрывальніка сакрэтаў прыроды і чалавека. Ён вырас да разумення працэсаў развіцця грамадства і дзяржавы і іх эвалюцыі пад уплывам развіцця адукацыі і навукі.

Задавальненне пазнаннем паступова перарастала ў жаданне паскорыць працэс асваення адукацыі, укладзі свае здольнасці ў яго развіццё і стварыць адукацыйную сферу ў грамадстве для людзей, для народа сваёй радзімы. У душы маладога вучонага выпяляла арганічная неабходнасць удзелу ў працэсе развіцця асветы, стаць адным з яго рухавікоў. Ф. Скарына зразумеў, што ўзвялічыць родны Полацк і землі ВКЛ зможа пакаленне адукаваных людзей, якія асвоіць і будуць развіваць сучасныя здабыткі цывілізацыі.

Роздум аб лёсе сваёй краіны і народа натхнялі яго на пошук арыгінальных ідэй развіцця навуковага арсеналу ў цывілізаваным свеце. Францыск Скарына першым у нацыянальнай гісторыі адкрыў філасофскую формулу існавання беларускага народа ў прасторы і часе, абгрунтаваў развіццё яе фундаментальных складнікаў – мовы, нацыі і дзяржаўнасці.

Геніяльнае адчуванне Ф. Скарынам «выклікаў сярэдневяковага часу» натхніла на вынаходніцтва самага важнага звяна ў перадачы і распаўсюджанні ведаў, адукацыі людзей, арганізацыі вывучэння вопыту жыцця і паскарэнні працэсу фарміравання чалавека і сацыялізацыі асобы. Наш суайчыннік быў упэўнены, што гэтым незвычайным чудам з'яўляецца Святое Пісанне, г. зн. *друкаваная кніга*, у якой *«...есть справедливость... Там есть наука всякое правды», «...в сих книгах открыл ест нам Бог великие тайны...»*, – пісаў беларускі асветнік.

«З Божай ласкай» Ф. Скарына звярнуўся да вялікай падзвіжніцкай дзейнасці, да друкавання кніг. Ён стаў рэвалюцыянерам прагрэсу, ад-

ным з адкрывальнікаў другой інфармацыйнай рэвалюцыі. Друкаванне кніг адкрыла чалавеку шлях у новую эпоху і ўзброіла яго навуковымі тэхналогіямі асваення прыроды. Кніга, а потым газета як перыядычнае выданне сталі асновай Рэнесансу і магутнага развіцця навукова-тэхнічнага прагрэсу.

За друкарскім станком Ф. Скарына не забыўся на «заклік роднай крыві». Замежны адукацыйны ваяж на засціў у душы вучонага светлую ісціну службы Айчыне. *Яго вяла Божая рука – ён стаў друкавааць святыя кнігі на беларускай мове. «Не многим учителем бывати, но более уметь язык свой справовати», – сцвярджаў ён. Ф. Скарына друкаваў кнігі для сваёй радзімы, для Полацкай зямлі, для ВКЛ, дзе старабеларуская мова была дзяржаўнай.*

Гэта было важнае і каштоўнае гістарычнае адкрыццё і прагрэсіўная навуковая і грамадска-палітычная дзейнасць Ф. Скарыны. Распачаўшы друкарскую справу, *ён заснаваў і ўмацаваў працэс фарміравання і развіцця беларускай мовы як асновы і галоўнай маральна-этычнай скрэпы беларускай нацыі і народа.* Такім чынам, вялікі асветнік запусціў механізм фарміравання самастойнай беларускай нацыі. Упершыню ў гісторыі беларуская мова стала асновай Святога Пісання і ў друкаванай кнізе распаўсюдзілася на еўрапейскай тэрыторыі. Фактычна ён адкрываў існаванне і дзейнасць беларускага народа, узвышаў яго ў сістэме еўрапейскіх культурных каштоўнасцей, якімі былі асваенне і развіццё роднай мовы, пашырэнне адукацыі насельніцтва на аснове хрысціянскай веры, умацаванне дзяржавы. Гэты складаны працэс у скарынаўскі час развіваўся ў адной з самых вялікіх краін у Еўропе – Вялікім Княстве Літоўскім.

У гуманістычнай філасофіі Ф. Скарыны навука абгрунтавана неабходнасць выхавання ў людзях пачуцця нацыянальнай свядомасці – і не для нейкай абстрактнай фармальнай мэты, а для абароны інтарэсаў свайго краю, сваёй праваслаўнай веры. Беларускі асветнік зразумеў і асэнсаваў адно з найважнейшых пачуццяў чалавека – патрыятызм, які аб'ядноўвае народ і дае яму магчымасць цывілізаванага развіцця. У сваёй творчасці Ф. Скарына фармуляваў асновы гуманістычнага асэнсавання рэчаіснасці, пачынаў на Беларусі новую гуманістычную эпоху навукі і асветы. Падкрэслім яшчэ раз, што сваім талентам ён высвеціў самабытны шлях развіцця беларускага народа і ў сваіх кнігах пазначыў яго вобраз у гісторыі.

У сваёй публіцыстыцы Ф. Скарына сфармуляваў маральныя законы і прынцыпы развіцця грамадства і паводзін чалавека ў ім. Выхаванне

людзей, служэнне народу, навучанне дзяцей і фарміраванне ў іх пачуцця патрыятызму было неабходна для павышэння свядомасці насельніцтва ВКЛ. Беларускі народ у Вялікім Княстве быў цэнтрабежнай сілай прыцягнення і аб'яднання суседніх народаў, якія ў яго ўваходзілі. Ф. Скарына выступаў за ўмацаванне дзяржавы, праваслаўнай веры, адукацыю насельніцтва, справядлівыя адносіны ў грамадстве, прапаведаваў роўнасць людзей перад Богам. Такі падыход да тлумачэння адносін паміж грамадствам і чалавекам, чалавекам і культурным асяроддзем ствараў гуманістычную філасофію Новага часу, быў асновай цывілізаванага развіцця беларускага грамадства.

На гістарычным небе беларускага народа Францыск Скарына – зорка першай велічыні. І чым далей яна аддаляецца ў часе, тым ярчэйшае яе святло.